

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 8. okt. 1975

Nr. 77 (4067)

17. aastakäik

Vähemuskeel kooli VALIMISÕIGUS mittekodanikele

Järgmistel valimistel saavad Rootsis elunevad kuid mitte kodakondsust omavad sisserändajad kommunaalsetel pooltel valimisõiguse, kui nad on vähemalt kolme aasta jooksul pidevalt elanud Rootsis, ütles sotsiaaldemokraatide erakonna konverentsil minister Anna-Greta Leijon, kinnitades, et vastav ettepanek valitsuse poolt esitatakse juba paari nädala jooksul. Ja veel enam – ühismõtlemine on toimunud ka vähemust kooliküsimuses: tulemas on ka teine ettepanek, mis kindlustab mitterootsi õpilastele emakeelse õpetuse eelkoolis, põhikoolis ja gümnaasiumis.

Minister rõhutas, et need reformid rikastavad rootsi ühiskonda. Tema sõnavõtt selgus veel, et muudatused on tulemas ka kodakondsuse seaduses selliselt, et tulevikus on võimalus rootsi rikkondust

taotleda lühema ajaga kui seni (7 aastat), eriti juhtudel, kus rootsi ema on abielus välismaalasega ja nende sünnivad lapsed.

Lähematel päevadel toimub, nagu minister kinnitas,

erilise sisserändajate nõukogu ametisse seadmine valitsuse poolt (kus teiste gruppide hulgas on esindatud ka eestlased). Nõukogusse kuuluvad veel asjasse puutuvate asutuste ja rootsi organisatsioonide esindajad, samuti tööandjate ja töövõtjate esindajad.

Minister Anna-Greta Leijoni poolt tehtud vihje taustaks emakeelse õpetuse sisseviimiseks vähemuste lastele rootsi koolides on haridusministeeriumis moodunud nädalal valminud n.n. sisserändajate-grupi uurimus, mis anti üle minister Lena Hjelm Wälénile. Uurimus puudutab umbes 40.000 last mitmesugustest kooli astmetest, kelle keelevajadusi tahetakse rahuldada nii eelkoolis, põhikoolis kui ka gümnaasiumis toimuks täiendusõpetus nende päritolu keele osas.

Uurimus leiab, et päritolu-keele oskus on hädavajalik sisserändajate-vähemuste isiku väljaarenemisel. Alles siis, kui lapsed on saanud võimaluse oma emakeelt väljendada, saavad nad eelkoolis juba teiste keelte omandamiseks. Selle tõttu ongi uurimisgrupi ettepanekus pandud rõhk just emakeele-treeningule. Vajadust selleks on rõhutatud ka sisserändajate ja vähemusorganisatsioonide.

Ettepaneku järele tuleb alustada laste päritolu-keele treeninguga juba neljandast eluaastast peale. Seega tuleb neile juba eelkoolis, soovitatavalt koos teiste samakeelsete lastega, võimaldada oma emakeele arendamist. Kui nad siis lähevad edasi algkooli.

Järg lk. 7

Emakeelne õpetus lüüdi eluaastast peale saab riigi sanktsiooni vähemuste osas. See on vajalik laste harmooniliseks arenemiseks, leiab vastav uurimus. Bestlased on põhimõtte rakendanud Stockholmis ja Göteborgis lasteasutades-mänguruumides. Kas need saavad edaspidi suuremat riigitoetust? Lauri Nurmissaare pilt võetud Stockholmist lasteaiast.

Idapõgeniku näljastreik Bonni vastu

"Eesti Päevalehes" 13. augustil 1975 teatasime, et "detente" tagajärjel on Bonni valitsus Bukaresti nõudel teinud peaegu võimatuks eksil-rumeenlaste keskorganisatsiooni esimehe ja nende häälekandja "Strindarduli" toimetaja dr. Ion Emilianu elu Saksa Liiduvabariigis. Puna-rumeenlased on aga avaldanud oma "lahke nõusoleku" dr. Emilianu vastu võtmiseks Rumeeniasse.

Nagu pressiuudistest selgub, on nüüd Bukaresti nõudel Bonn isegi keelustamas eksil-rumeenlaste häälekandja "Strindarduli" ilumumist. Siinkohal võiks märkida, et nende häälekandja ei sisalda mitte ainult rumeenia, vaid ka artikleid saksa-prantsuse- ja teiste keeltes.

Protestiks Saksa sotsialistliku valitsuse sammude vastu on nüüd dr. Emilianu ette võetud näljastreik.

Üle kogu maailma on eksil-

rumeenlaste organisatsioonid pööranud kohalike Saksa Liiduvabariigi saatkondade poole oma protestikirjadega nende Saksamaal ilmuva ajakirja sulgemise ja dr. Emilianu ette veeretatud ülepeaamatult raskete eksistentsimisvõimaluste vastu. Temale ei anta enam isegi mitte seda tasu, mida iga "küllalistööline" võib saada Saksamaal praegu töötaoleku puhul, vaatamata et dr. Emilianu

Järg lk. 7

Rootsi korjab raha Hispaania riigipöördeks

Hispaania surmaotsustele on järgnenud ahelreaktsioonina boikotiaktioonid kogu Euroopas ja saadikute kojukutsumised. Saadiku kutsus koju "konsultatsioonidele" ka Rootsi, kus reaktsioon Franco-Hispaania vastu on olnud eriti terav ja ulatus m.h. selleni, et peaminister Palme, rahaminister Sträng j.t. poliitikut võtsid Stockholmis tänavatel aktiivselt osa raha korjamisaktioonist "võitluseks demokraatia eest Hispaanias", samasegelt kui sotsiaaldemokraatide kongress esialgselt samaks otstarbeks annetas 200.000 krooni.

Rootsis katkestati ajutiselt charter-reisid Hispaaniasse, grossistide keskused on lõpetanud Hispaania kaupade sisseostu ja paljude taoliste protestiaktatsioonide hulgas keeldusid näiteks Bonnier-i kontserni trükitööliste valmistamast reisibüroode kuulutusi, milles on Hispaania kuurorte reklaimeeritud.

Kuna boikotiaktioonid tabasid rootslasi endid Hispaania suvutuskohades, siis tehti

diplomaatilistele esindustele korraldus anda laenusid nendele, kes pealesummutud ekstra puhkuse eest ei saa maksta reisikassa tühenemise tõttu.

Printsiibiks aga oli, et reisijad peavad ise maksma, kuigi nad ei ole kinnijäämises ise süüdi. Rootsi aukonsul Benidormis, kes leidis, et kulude jätmine reisijate kanda ei ole mingil viisil loomulik, palus end silmapilkselt ametist

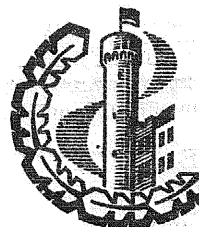
Järg lk. 7

Jaapani stipendium eestlasele

Mõelnener Mikkell Mathiesen Stockholmis Tehnika ülikooli juures on saanud selle aasta Vallak-Aikoh stipendiumi jaapani terasetootmise tehnoloogias ja tehnikas uurimiseks.

Nimetatud stipendium on paralleelne rootsipoolse Vallaku stipendiumile, mis võimaldab omakorda ühel jaapanlasel uurida metallurgiat professor Sven Eketorpi juures Stockholmis Tehnika ülikoolis.

Mõlemad stipendiumid on loodud eesti leiduri Enn Vallaku vastavate maade ettevõtete kaudu. Vallaku rahvusvaheline ettevõtte paikneb Genfis.

EPL

Uus huvipunkt

Kolmapäeval, 8. okt. 1975

Pärast Kaugu-Ida sõja lõppemist kommunistliku poole võiduga, on olnud küsimuseks, kuhu suundub kommunistliku maailma järgmine huvi. Kõige tõenäolisemaks selles osas näis kujunevat Lähis-Ida, kus pinge oli plahvatuslik ja kus Moskvale peale pikaajalisi ettevalmistusi on õnnestunud üsnagi tugevasti kanda kinnitada araabia riikides, m.h. oma laevastikku Vahemerre paigutades.

Läänes, kus psühholoogiliselt on mõju avaldanud USA-N. Liidu n.n. "detente", ei ole küllalast tähelepanu pööratud Moskva erilisele agarusele mitte ainult selles piirkonnas, vaid kõikidel maailmamereadel, kuhu on saadetud laevastikuüksusi ja on survet avaldatud uutele riikidele merebaaside loovutamiseks. Just enne Helsingi konverentsi ilmnese, et N. Liidu huvid kaugeltki ei ole fikseeritud vaid Vahemere idaosas — puhkenud sündmused Portugalis näitavad selgesti, et kommunistlik ambitsioon ulatub ka selle mere läänelisele ossa ettevalmistustena läänelise Euroopa strateegiliseks ümberhaaramiseks lõunast — olukord, mida juba mõõdund sõja ajal eriti kartis Churchill, motiveerides oma soovitusel invasiooni suunamiseks Saksamaale vastu just lõunast, Vahemere aladelt.

Kuigi Brezhnev oma ajakirjanduses trummeldab teesi, et "keegi ei tohi vahele segada Portugali sisesajadesse", siis ometi on ilmnene, et just N. Liit on nendes asjadesse tugevalt mässitud ja seda juba kommunistide juhi isiku kaudu, kes on N. Liidu kodanik ja seega omab n.n. topeltlojalust nagu omal Ida-Saksamaale saadetud Walter Ulbricht j.t. satelliitide marionettjuhid. Viga seisneb Moskva vaatevinklist vaadates ainult selles, et Portugali osas on raske kohaldada n.n. Brezhnevi-doktriini, kuna sellel maal ei ole kommunistlikele naabrite invadeerimise lähteluse.

Takerdunud võimu ülevõtmise protseduurile tuli nagu kingitusena Franco-režiimi surmaotsuse sari, mis andis võimaluse kasutada globaalseid juurtega propagandaparatuuri rakendamiseks Franco ja Hispaania falangistliku diktatuuri vastu, mis hetkeks annab portugali kommunistidele vabamad käed ja nõrgestab anti-kommunistlikku peanaabri po-

sitsiooni. Kiirus, millega rea-geeriti, tõmmates kaasa ka demokraatlike masse, näitab vasakäärmusluse efektiivsust läänelises maailmas. Hitleri ja Goebbels oma kurikuulsa "viienda kolonn" loomisega olid vaid algajad infiltratsioonikunstis.

Nii siis paistavad Moskva huvid olevat suunatud kaugele läände, samal ajal kui Vahemere idaosas asjad ei ole arenenud põrmugi N. Liidu meele päraselt. Musulmanidega, kes suuremal osalt on nii sügavalt uskikud, et ka tugevaim infiltratsioonimeetodeid ei suuda neid viia ideoloogiliselt Kremli tasemele, on tekkinud üha suuremad raskused. Egiptuse, suurima Araabia riigi, juht Sadat on avalikult astunud sammu välja Moskva vastu ning pannud tulevikulootused Kissingeri abiga USA-le — silme ees endes aastate kogemused, kus vene "abistajad" üha tugevamini tema maad püüdnud juhtima hakata ning ette valmistatud vanade juhtide asendamist uutega, Moskva-truudega. Sudaanis läks asi nurja ja nüüd on olukord juba nii kaugel, et kõige punasemaks peetud Iraak ei ole Moskvale julgenud anda laevastikubaasi. Araabia maailm on hakanud oma "suurt sõpra" kartma ja see omakorda heldab pilgud kaugeemale, et Vahemere suud sulgedes kunagi sulgeda ka araablaste oma haardesse. Viimased oma õlikriisist tekkinud ussurikuses muutuvad üha ettevaatlikumaks.

Mitmed märgid näitavad, et "detente" ei ole enam nii palju töötav ka ameerikalastele, kelle strateegilised mured on kiiresti kasvanud taktis vene sõjajõudude kasvatamisega ja maailma laialivalgumisega. On neid, kes väidavad venelaste materiaalset mõõdaminekut, USA-i on vaid tehnoloogiline dumaa, mis omakorda kahaneb väsimatus teaduslikus spionaazhis — ka see kergendatud "detentega".

Ford näib koos Kissingeriga silski pidavat paremaks veel head nägu teha ja venelastele vilja müda, et aega võtta järelmõtlemiseks ja võimalda vastusammudeks. Sümpotaatiline oli USA sõjainstri Schiesingeri etteheide Kanadale riigikaitse enarusele jätmise pärast põhja-aladel, vastu N. Liitu, "kus keegi ei tea, mis toimub". Ja Nato välisministrid ei suutnud muuga ära seletada N. Liidu relvastus- ja baasihankimispingutusi kui agressiivsete eesmärkidega.

Moskva huvipunktid "Vanas Maailmas", Euroopa läänelises osas, ei ole kaugeltki mitte ainult Portugalis ja Hispaanias. Ei ole ka ammugi mitte saladus, et liimase varevalamistes tarvitatakse vene relvi ja et Moskva agitaatorid juba kaua on hoolditsem mõtsikute streikide ahela kestmisest Inglismaal, mille majandus on õnnestunud ja kus isegi sotsiaaldemokraatlik töderakond ei suuda tööturul enam normaalselt olukorda luua, kuigi ta on valtsuspositsioonis.

Balkanil, kus asub kunagine Stalini rüpest ära hüpanud Tito, aivaned viimase vananemisega uued lootused. Soome on "suure vennaga" varjus, Itaalias on nõrgad valitsused aidanud suurendada varemgi suurt kommunistlikku valitsuskonda.

Muljeid ja mõtteid

Mag. phil. Maret Päckila.

Nii tahaksin pealkirjastada sõnavõtu ajakulunud huvitava ning paeluva ettekande kohta, mis käsitles meie suurpöotsel Maria Underi luulet soomepoolest mõttuna ja veadatuna.

Ettekanne toimus laupäeval, 27. sept. Eesti Majas Stockholmis Eesti Ühingu (end. nimet. Eesti Rahvuslik Liit) korraldusel ja kõneleja rahvuselt eestlane, abieluline Soomes ja elanud seal pikemat aega kui Eestis. Tegutses mõneminutilise Soomes Tampere ja Turu Ühiskoolis eesti keele lektorina, niisiltsi käsitatavale ainele lähedalt seisa.

Igati sisukas ettekanne vaatles lähemalt küsimust: kuipalju tuntake ja kuidas hinnatakse Marie Underi Soomes ning mil määral on õnnestunud neil Marie Underi tõlkimine.

Algul peabuti noor-eestlaste (Suits, Ridala, Aavik, Tuglas) juures, kolm esimest nime õppisidki Helsingi ülikoolis ja olid kõik head soome keele tundjad — tõlkija esimeste nime.

Kahjuks oli nende juures peatumine õigeigi pöus, sest siirduti siurulaste (Adson, Visnapuu, Under, Semper jt.) kaudu Marie Underi endale juurde. Tõlkijana nimetatil Tuglast, Ridalat ja Aavikut. Viimase juures tuleks liidada suurima teenena seda, et ta rikastas eesti keele sõnavara väga palju laenuudega soome keelest ja sel viisil lähendas mõlmukeeli teineteisele.

Edasi mindi tõlgete lähemale vaatusele, kusjuures selgus, et pole kaugeltki nii lihtne ees kerge: kanda luulet ühest keelest teise. Mõlmukeeled on ju teineteisele lähedased, kuid tõlkimisel esineb pahasti raskusi, isegi valesti mõistmist. Jäl nimetatamata, milles just esinesid raskused, kuid küllaliski tõsisel raskusena esineb see, et soome keeles on kohutavalt vähe, etse pöud ühesilbiseist sõnast, mis aga värsitehnikka ja rütmil seisuksid oleksid hädavaajalikud.

Luule tõlkimine eeldab palju põhjalikumalt keele tundmist kui proosa, kus mõttevooli kuigelt mõnelt rahulikumalt kallaste vahel, pole seal ju takistuseks rütmil ega rütmil raskused.

Isan sila, et olen seadnud eesti sõnastuse mõnedki soomekeelsed luuletused (Uno Kallas, Elmo Leino, Einari Vuorela), kuid kui just mõitela sonetti, luule mõitlamatud, on raskused sageli ote mõitlamatud, kui tahad pöüda täpses värsimöödu ja rütmis-riimis.

Nüüd tagasi ettekande juurde. Toodi päris rikkalikult näiteid ja mainiti mõeldamimes ka Soomes õituntud nimetus "tulekandjad", kes esimestena tegid tõlkekateid, kuid kahjuks ei nimetatud neist ühtki nime.

Hiljem tõlkija, viljakas ja ka oskuslik, on Otto Manninen, kes on soomendunud luulet ka paljudest teistest keeltest. On ka palju teisi ja nooremaid aastakäike, kes on

Ei ole siis imestada, kui Moskva huvid on suured just Euroopas ja et ta ehitab "alust" nendele huvidele sõjalise argumendi väljajähtimiseks, mis on osutunud nii efektiivseks lääneriikidele järeleandmistele sundimisel.

KLA

Aatomirelv roimari pagasis!

NEW YORK (VES) — Kurjategijad ja kuritegelised organisatsioonid võivad varsti kasutama hakata aatomipomme, ütles välisministri asetäitja Robert Fearey jutujamisel ajakirja "U.S. News & World Report" esindajale.

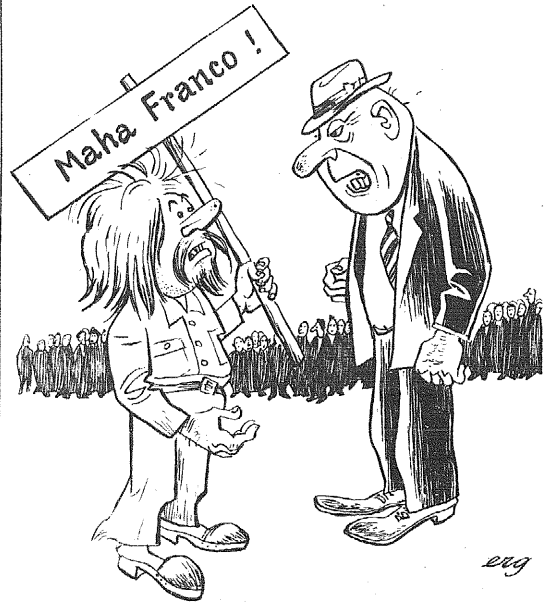
Näiteks konfiskeeriti juba 1973 Rooma lennuväljal õhelt araabia terroristilt rakett, mis oli varustatud Nõukogude SA-7 aatomilaengu pommiga. Nisuguse raketi ja õhel isiku võimalik alla tulistada, näiteks, Boeing 707 higellemukit.

Ei ole võimatu, et õhel päeval on ka ameerika fanaatilistel terroristorganisatsioonide liikmetel mõni selletaoline aatomirelv kasutada. Fearey ütles, et tulevikus võib mõni valitsus panna teises riigis tegutsema sellise surrogaat-terroristi, et kukutada sealset valitsust.

Forsteris Austraalias suri 18. septembril Ewald Jänes, sünd. 18. märtil 1913 Tartus.

Tallinas suri 18. augustil Ella Västriik, sünd. 24. veebr. 1908 Narvas.

Sunnyvale's Kalifornia osariigis suri 5. juulil Irene Kirsimägi.

— Miks te demonstreerite Franco-Hispaania vastu?

— Seal ei ole mingisuguseid vabadusi. Isegi politseinikke ei tohi hävitada!

Rootsi ajalehed majanduskriisis

Statens Pris- och Kartellnämnd, milline kontrollib hindade arengut ja hoiab silma peal hindadel, mida on keelatud valitsuse korraldusega tõsta, protesteeris äsja Stockholmis suuralajetade hünatõstmise vastu, kuigi ausus sin peale omad seisuksa avaldamise midagi muid ära teha ei saa. SPK leidis, et pealehete üliksumbri hind on nelja aastaga tõusnud 108 ja tellimishind 69 protsenti, samal ajal kui provintsihete hind keskmiselt on tõusnud vaid 37 protsenti.

Asutus imestab, et maa tugevat ajaleht Dagens Nyheter on sunnitud rohkem hinda tõstma kui palju nõrgema majandusega ajalehed.

Ajalehete tootmisel on inflatsiooniga kiiresti tõusnud nii paberil, trükkimis-, posti- kui ka

personalikulude poolel. Nii tugevasti, et isegi suurenenud pressitoetus ei suuda nõrgemad ajalehti päästa.

Nil on Östgöta-Bladet Västernas sunnitud ilmunist lõpetama pärast 92-aastast ilmunist. Leht ilmus kolm korda nädalas, lugelaid on 8000. Viimane number ilmus kuuvahetusel.

Uuest aastast alates jääb Växjöbladet, mil oli 8000 lugajat nädalaleht, alles seni ilmunud kuus korda nädalas. Ka neli korda nädalas ilmuv Haningebladet 1300 lugajaga on sattunud raskustesse ja seda ähvardab sulgemine. Viimase tiraazhi ei ole ulatunud presioetuse saamiseni, kaks esimest on saanud 300 000 krooni aastast. Växjöbladetil oli 3800-lise tiraazhi juures 15 teenistajat.

EESTI PÄEVALEHT

Estoniska Dagbladet

Peatoimetaja Juhan Kokla

Vastutav väljaandja

(anuv. ütg.)

Arvi Mõg.

Toimetuse ja talituse:

EESTI MAJAS Stockholmis:

Wallingatan 32, 1 tr.

Postiaadress: Box 667

101 29 Stockholm 1

Telefon 21 84 46

Toimetaja Esiklatsus Jüri Aas

Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,

631 02 Esiklatsus, tel. 016/14 77 72

Tellimispöostgiro nr. 15 67 70-0

Kuuiltsarvete postigiro 60 69 00-0,

Eesti Päevaleht Pörlags AB,

Stockholm

Tellimishinnad:

Aastakr. 187.-

Termin (4 kuud)kr. 68.-

Kuukr. 18.-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT

PÖRLAGS AB

Trükkija: Esiklatsus-Kurirens

Tryckeri AB Esiklatsus 1975

Publikut Göteborgis Hugo Lepiku näitusel. (Foto Kopler)

Kohalik elu

HELSINGBORG
Informatsiooni koosolek

Heisingborgi Eesti Ühing korraldab pühapäeval, 12. oktoobril kell 15.30 Stjärnpunktenis informatsiooni koosoleku, kus antakse informatsiooni 3. Eesti organisatsioonide kongressile esitatud erinevatest ettepanekutest. Pärast informatsiooni toimuva läbirääkimised. Lõpuks näidatakse valguspilet reisist Tallinna.

Sarnasused?

Dagens Nyheteri nimimärk Colombia kirjutab reisikirja Münchenis 22. septembri lehes ka üllatavast loeme, et Müncheni turg olevat "peaaegu nagu Eestis, kuigi vähem pitoresksete turjalastega, kes müüvad turuletidelt kukeseni ja puravikke".

Nähtavasti on Colombia hiljuti käinud Tallinnas turul ja näinud "maailmist turunaisi" seeni müümas. Rootsi turgudel pole metsa-seente müük eriti laialdane.

Toetusi Jäneses mälestusfondist

Sooviavaldused toetuse saamiseks "Rektor Henno Harald Jäneses nimelise Mälestusfondist" palutakse sisse anda hiljemalt 7. novembriks fondi nimelise aadressil: Eesti Keele ja Kirjanduse Instituut, Tulegati, 20, 113 53 Stockholm. Avaldus tuleb esitada vastavalt blanketile, mida on võimalik tellida samal aadressil või tel. 08/15 01 60/1338.

Eksamid

Astina MD kraadiga lõpetas Kanada McMasteri ülikooli Anne Kõressaar, kes varem on lõpetanud Toronto ülikooli psühholoogina BSc kraadiga.

Toronto ülikooli lõpetas BA kraadiga geograafia alal Anne Liis Tõll, kes asus edasi õppima õpetaja kutse saamiseks Ontario õpetajate koolides.

Toronto ülikooli lõpetas kehakasvatuse alal Ilii Bona Kaur.

Victoria College Toronto ülikooli lõpetas BA kraadiga Reet Rein.

Ajaloolisi andmeid Käina kiriku kohta

Käina kirikul, mis püsib viimastest sajast varem, on oma haruldane minevik, kuna ta on katoliikluse aegseid kirikuid. Hilumaa teatavasti jagunes algul kaheks katoliiklikuks koguduseks, milledest Põhja-Hilumaa usuolu juhtis Pühalepa Anna-Maarja, hilisema nimega Laurentius kirik, ja suure lõuna-ala Käina. Käina kiriku esialgne nimi oli Sankt Nicolaus ehk Püha Nikolai kirik.

Nimi Nicolaus pärineb mere-meeste kaitsepühakult ja seda leiame veel teisteltki kirikutelt, nagu Tallinnast, Pärnust, Lääne-Nigulast, Viru-Nigulast ja mujalt. Nüüdne varemets püsiv Käina kirik ehitati aastatevahemikul 1492–1515, s.o. piiskop Johannes Orgiese valitsemise ajal.

Kirik oli üheleolilisele gootistilisele ehitus, millel oli võitnud nelinurkne koor ja peale selle ka kääramber. Kirikule ehitati kohe ka torn ja asetati selle tippu kukk kurja vaimu peletajana või meelde tulemata. Peetruse häbitavast Kristuse salgaist kolm korda, enne kui kukk jõudnuks kaks korda lauda.

Sellestava Pühalepa kirikul puudus algul hoopis torn nagu paljudel kirikutel ja selle sai ta alles 1880. Käina kiriku torn ehitati 24 m kõrgune, et mitte alla jääda Saaremaa kõrgetest kirikutornidest. Torni toetavad kontraforsid on ühtedel arvamusel ehitatud samaaegselt torniga, teistel arvamusel hiljem.

Arvatavaks ka, et alles 1880 remondi puhul on piiskop Orgiese vapp asetatud kiriku portaali kohale, mis võis varem olla lõuna-selinas asunud ukse kohal, kuna selle remondi puhul lammutati kiriku külgselini täielikult. Lääne-maal Martna kirikul näiteks asub Orgiese vapp külgselina ukse kohal.

Veel leidub endise peasissekäigu kohal Käina kirikul mingi paekivist rõngasrist, mida arvatavaks 17. sajandisse kuuluvat, või isegi varasemasse aega. See võib väga hästi olla endist Käina puukirikut ümbritsenud surmaaia üks hauariste, kuna vanasti olid tarvisel sääl rõngasristid. Käina esimeseks teadavaks rõnga-katoliiku usu preestriks on olnud Johann Rowen, kelle Saare-Lääne piiskop Reynold v. Buxhövdén on lasknud heita Kuressaare vanglasse.

16. sajandi teisest poolest algab Käina kirikus luterlik usuolu. Kõige

esimeseks muudeti kiriku sisemust vastavalt luterlikule korrale. Katoliiklikud altariid (neld oli mitu) heideti kirikust välja. Pühakotta asetati pingid, kuna katoliiklikul jumalateenistusel seisavad koguduse liikmed püsti. Kirik nimetati ilmselt uusisa Martin Lutheri nime järele Martini kirikuks 17. sajandil. Esimese püsimä jääva õpetajana Käina luteri kirikul mäletatakse Joachim Schulterst.

Läinud sajandi lõpul oli kiriku olukord selline, et see vajas häda-vajaliku remonti. Kuld selle asemel asetati esikohale kinika ja asuti seda remonteerima. Seda tehti korduvalt. Viimaks 1900 jätsid taluperemehed kirikla jällegi remondi lõpetamata vabadikkude keeldumise remonditöödest. Siis remonteeriti kiriku lagi.

Sellele järgneval aastal tehti kirikule kimmatus, mis läks koos laega maksma 397 rubla 7 kopikat. Laenu kulus 28 rubla. Viimane katus ehitati kirikule Eesti iseseisvuse ajal, kus töölise Edwin Hannuse teatel leitud müüridelt põlenud kive, mis kõneleb seda, et kirk on kunagi põlenud.

Käina kirikut piiras kiriku-ehk kirikuõpetaja ad (Prästegården), mille edelaservas Leo Tilgi teatel olnud suur kornstagna maja, arvatavasti kõrts, mis kuulus veel 1586 piiskopile, kuid 17. sajandi lõpul juba Putkaste mõisale. Kirikukseda maetud ka surmud.

Siis on maetud põhjasõja ajal kattu surmud, samuti jäänud neid ka matmata, kelle ühel veel mõnekümne aasta eest sealt leitud. 1944 suvel püüis sellel kirikul ümbritsevat siis suhteliselt väikesel kalmitul veel heliooja Rudolf Tobiasse ema Mari ja isa Juhanand, kelle ristid on nüüd hävinud. Huvitava huanu püüis seal aga edasi Jausa Juhan Jurnani hand kiviristiga, mis on võetud kaitse alla. Ristil on ankrut meenutav ümeark.

Käina kirikust on õnnestunud säilitada teatud artikleid kauge-maast minevikust tänapäevani. Neist olgu märgitud, et ühte Käina kiriku katoliiku aegsest altariist on säilitatud kaematu aega Riias ja nüüd Tallinnas toodud. Käina kirikus olid sel ajal peale pealtari veel Neitsi Maarja, Püha Antoniusse (seakasvatuse edendaja) ja katku vastu kaitaja, rahvakeeles Tõnn) ja Püha Nigula (Nicolaus) altariid.

Kreml andis järele

Ilmselt välimaal kerkinud suure tähelepanu tõttu Nõukogude võimude keelele malemaatimeistri Boris Spasski abellumiseks prantsuse kodaniku ja Prantsuse Moskva saatkonna vene päritoluga ametniku Marina Sherbatšeffiga, andis Kreml järele ja malemeisterile anti luba abielu registreerimiseks üks päev enne kui prantslanna viisim lõpeb.

Samal ajal lahendati ka kirjanik Aleksander Sokolovi abellumise küsimus, kelle austerlannast pruut sunniti N. Liidust lahkuma ja alustas Wiinis Stephani katedraali ees avalikku nälgastreiki, mistõttu Austria kantsler Kreiski vahele astus ja Kreml palus vastu tulla Sokolov sai loa Austriasse sõita abellumiseks.

Ülemarstiks

Göteborgi Lühageni haigla psühhiaatrilise ravi ning Angeredi haigla laste- ja noorsoo psühhiaatrilise ravi ülemarstiks nimetati dr. Helga Kangro Göteborgist.

Idas öeldakse: Suurkogunemine vabaduse näide

NEW YORK (EPL) – Idariikide propagandalistid esmärke suurte rahvakogunemiste ja pidustuste korraldamisega paljastab suurima selgusega Tšehhoslovakkia diplomaatiline esindaja Washingtonis, kui ta vastab pahandavas toonis New York Timesi juhtkirjale 12. augustist, et poliitiseeritud hoiab Tšehhoslovakkias elanikkonda intensiivse järelvalve all.

"Tuhanded sportlased, noored ja vanad, tulid möödunud juunikuul Prahasse, et pühitseda meie maa vabanimise kolmekümnendat aastapäeva ainulaadse spordipidustuse – spartakiadi. Tuhanded külalised välimaal, neist sajad Ameerikast, kes sel ajal olid Prahas, võivad ainult naerda teie poliitiseeritud väite üle ning nii teevad ka miljoni televiisiooni-vaatajad Euroopas, kes jälgisid spartakiadi.

Kas võib keegi uskuda, et entusiasmi spordi suhtes, rõõmuavaldusi ja spontaanseid ovatsioone vahariigi presidendile ja teistele juhtidele sadade tuhandete sportlaste ja pealtvaatajate poolt saab tänapäeval vägiväldset organisereida poliitiseeritud survega?"

Osavõtt spordistundmusest Prahas võis toimuda enam-vähem vabatahtlikult. On päris arusaadav, kui ühe rahva noorus tahab ühineda jõe ja

ilu tähe all, aga ka, et surve kiuste arvurikkal kogunemisel oma ühistunnet ja vabaduse soovikinnitada.

Kuna puuduvad vabad valimised, mille kaudu rahvas oma teiselised juhid saaks ametisse panna, siis kutsuv vägivalla režiim katsumat spordisündmuse enda poole hoiuavaldusteks ümber tõlgendamise. Ülatoodud spordisündmuse tõlgendamine survevalitsuse teotamise poliitilise mõõdupuuna meenutab paralleelina hiljutise Tallinna "tänuulaulupidu" poliitiliselt ärakasutamise katseid (AL).

Külastage
EESTI MAJA
WALLING. 34-I

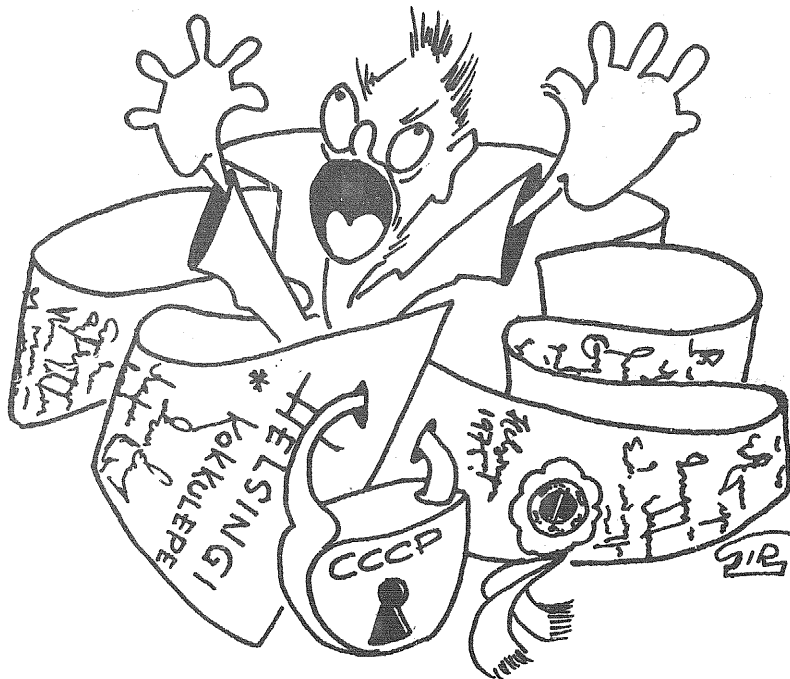
Peale eelmainitud Orgiese vapi ja rõngasristi on muinsuskaitse alla võetud ka reljeefjurgiga dolomidist hauaplaat ja Pühalepa kirikusse üle viidud sankuaariumi ehiskivi 16. sajandist. Seal leiduvat veel teinigi kaitset vajav hauaplaat. Kunstiteadlane Villem Raam on avastanud Käina kirikus puust hauakambri aluseks sellisena kogu Eestis.

Kirik on seisnud varemetsena ligi 34 aastat. Ilmastiku ja müüridel juurdunud taimkatte mõjul toimub varemets kiire lagunemisprotsess. Tulest sõlitud ristivõlv on avari olukorras. Võlvi tippu tekkinud aukude servadelt pudeneb alla kive. Võlvi ja müüridel ka-

svavad juba puud, peamiselt kased. Seinad on pragunenud. Tornist püsinud vare on kaidunud oma vrikalaalunast 35 cm kõrvale.

Inimeste lõhutud ja ilmastiku mõjul murenenud on ka mitmed puhtalt tödelid arhitektuursed detailid, müüristikus paiknevad nishid ja avad, võidukaare, uste ning akende servad. Nagu kuulub kodumaalt kavatsetakse varemets kohendada ja vastupidavamaks muuta. Keegi ajakirjanduses kiriku seisukorda kirjeldaja leiab, et varemets võiks kasutada tulevikus lõbustuspaigana.

E. Vrajer.

Heltingi kokkuleppe tõeline pale hakkab juba ilmsiks tulema. N. Liidu ajakirjandus naeruväärstab läänemaailma nende lapsikus lootuses, et Sovjetti sisekord ja terror pehmeneb ja et elanikkonnale kindlustatakse nende inimõigused. Kommunistlik ideoloog Georgi Arbatov ütleb selgelt välja, et USA ärgu sega end vahele N. Liidu siseasjadesse.

— Appi

Tõlkeprobleem ja memuaarid Stockholmi Eesti Ühingu

Nikolaus Metslov, käsitledes oma refereedis memuaarikirjandust, märkis, et ta juba noorusest on tundnud erilist huvi just mälestuste vastu, kuna need tuginevad esijoonel üslooludele. Sama veendumusel on ka näit. Nobelli laureaat Mauriac, kes ei loegi enam oma vana eas muid kirjandust, kuna teistes kirjandusarudes, tema arvates, kõnelevad autorid vaid enda isiku mälestustest. Samas tõi referent esile hoopis vastupidises arvamus oleva André Malrauxi "Antimemuaarid", kus Malraux omakorda väidab, et memuaarikirjanduses on vaid see tõde, milline on jäänud seal väljajätmata.

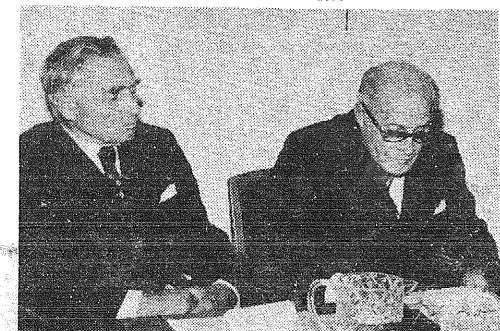
Edasi, jätkas Metslov, et temalgi on teatud määral kahtlus, veel kord läbi lugeda neid memuaare, millised sai loetud ehk 45 aastat tagasi, kuna uuel lugemisel võivad tekkida samuti hoopis vastukäivad veendumused, kui nad olid nooruses. Ta on ka tihti olnud pettunud, kui memuaarides on esile kergetatud kirjaniku enda "mina" — asjaolu, mis kohe nõrgestab memuaaride väärtust.

Sils saime kuulda nimesid, kes

endi teostega võiksid olla huvipakkuvad meie pagulastele nagu: F.R. de Chateaubriani oma "Mälestused teiselt poolt hauda", kellel on inimesest täielik peitumus. Ta elas pagulases Londonis ja oli sunnitud müüma käsikirja, milline oli mõeldud trükkida pärast tema surma, kuid ilmus juba tema eluajal.

Edasi, Napoleoni erasekretär de Bourrienne, kes peale tolli Napoleoni, kirjutas 1839 10-ne osalise memuaari Napoleoni üle. Hiljem Bourrienne vastasend omakorda lükkasid palju fakte ümber nende poolt kirjutatud raamatust. Sama aega on tõetruult kirjeldanud veel J.W. Goethe ja Bismarck oma memuaarid — "Erinnerungen".

Meie eestlastele võiks eriliselt huvi pakkuda samuti N. Karabitschevi memuaarid — "Mida minu silmad nägid", milles kirjeldatakse Vene revolutsiooni, kus kirjanik ni Kerenski, kui kogu revolutsiooni täielikult hukka mõistab. Eriti tuleks mainida ka Pjotr Jakiri memuaari "Lapsepõlv vanglas", kuna ta ise juba noore poisikesena sattus vanglasse, pärast isa hukkamist, kes oli Kiievi armee komandör.

Stockholmi Eesti Ühingu esimees ja referent memuaarikirjandusest Nikolaus Metslov (paremal) koos kapten Karl Talpaku. (Foto Tamm).

Hrushovi ajal vabanedes kirjutas ta oma memuaarid, milles kirjeldas ka kuidas 12 rongitult deporteeritud eestlaste saabus — rüüatund nagu kuningad — kes aga kuu aega hiljem, olid sama alasti nagu kõik teised vangid. Nõukogude viivaltuste üle on kirjutatud veel: Viktor Kravtchenko, Avtorhanov, Martchenko, Mandelstam ja Stalini tütar Allilueva.

Järgmine grupp memuaare on sellised, milles kirjanikud paljastavad endi eraelu, nagu ameerikalane Henry Miller, kes paljastab vaimistuletu oma põhjalikult rovedat perekonnu, või siis masilmaklassi kuuluv suurus, nagu J.J. Rousseau — "Pühimused", kus kirjanik kõige labasemal kombel varastades käevõru, ajab sõdi hoopis kellelegi teenistujale.

El saa ka nimetatama jätta rootslasi: H. Tingssten, T. Erianderi ja Tor Bonnierit memuaare, kes kõik põhjaliku läbilõike annavad mitmeti rootsi eluareenimisele. Unustada ei saa ka Soome rootslast Tito Collanderi, J. Paasikivi, Praegune president Kekkonen on vaid eelviimase poliitika jätkaja. V. Tanner annab samuti ammenda ülevaate Soome talvesõjast.

Ka Taani kirjanik, Tove Ditlefsen on oma memuaarides armutu enesepaljastaja ja narkomaan, kus ta seksilõigad täie põhjalikkusega kirjeldab. Samuti on äärmiselt huvipakkuv Artur Köster — enesepaljastaja, kunagine äge kommunist ja isegi slonismi pooldaja Palestinas — nütud "ümberpöördu" — kuuluis kirjanik Inglismaal.

Endastmõistetavalt, olen huvi tundnud ka meie oma eesti memuaarikirjanduse vastu. Kuna aga suur puudus on vastavast materjalist, siis võin siin vaid ühe lühidalt ja lühikult midagi ka sellest ära märkida. Muile on erilisel siin meelde jäänud, kui lahtise pilguga inimesest mulje, millise sain lugedes A. Kitzbergi "Uhe vana" tuuletallaja "noorpõlve mälestused". Edasi: A. Filip "Tormine aasta", milles antakse ülevaade

Riin Rivanool NIMED

Igatiks teab, et ajalugu ei tehta ega kirjutata mõne päevaga, vaid selleks kulub palju aega. Nõnda ka kanada-eestlaste ajalooramatuga.

Palju vett oli Niagara kosest ja arvatavasti ka Emaajest alla voolanud enne, kui see kümne aasta järele valmis sai. Raamatu kätteandmiseks ja ülevõtteks pühitsemiseks korraldati aktus ja rahvast tuli kui murdu. Nalaste aasta, vist sellepärast ei võtnud ei naisteadustaja ega ka -kõneleja kumbki vaevaks häälekõvendajat kasutada, aga näis, et esimesed read silki midagi kuulsid. Meeste kõned olid selged ja vägevad, kiitsid üksteist vastamisi ja ülevõtte kõiki neid, kes seda ajalooramatuvankrit iligutanud on, mis muidugi oli õige tegu.

Raamatud saidime kätte. Sabasseisimisega nagu kord ja kohus ja asusime siis üheskoos lappama.

"Ah, nimesid!" hüüatas Orukeste Olga, "kõik, kes ajalooliselt asjallised, on tagakülgedel üles loetud!" ja kõik pöörasid raamatu ringi ja hakkasid boolega tagantpoolt ette lugema.

Nimesid oli palju, mõnel ainult üks leheküljenumber ja teisel jälle terve rida numbreid taga.

"Väga hea teos," teatas Torukeste Tooni, sest tema mehe nimi esimes mitme lehekülje peal ja paaril kolmel pilidil oli ta ka. Ühel küll oli Torukeste Taavet nagu uudisel ning poolilt teiste taga ja see oli muidugi väga paha, aga nimi oli selgesti all ja asjaks ikka rohkem kui mõnel teisel.

"Selle raamatu abil saab meie rahvas täiesti klassidesse jaotada," arvas Mädariku Mirka. "Mida rohkem nimesid leheküljenumbreid kirjas, seda tihedam klass." Tema võis nõnda rääkida, sest koos oma Margaritaga oli neil 12 punkti ja see oli parasjagu kõrge klass.

Igatühega ei olnud kaugelgi nii.

"Mina leian, et see pole õige asi, et nimesid sedasi raamatu taga kõik kirja on pandud," kurjustas Orukeste Ottu, sest tema jõudis juba silmata, et ise ta oli madalast klassist. Sellepärast ta lisas:

"Kes tahab, lugegu see 700 lehekülje ajalugu läbi ja otsigu ise, kelle nimi kirjas ja kelle oma ei."

Aga sellega ei olnud Kurukest Kustas sugugi rahul:

"Ega mul ole aega kõike seda loru läbi lugeda! Tahhan ainult oma nime näha ja siis tean, kas ostan raamatu või mitte!" Küll võib ikka mõni inimene olla karune!

Nõnda läks see nimeside otsimine punktistustemise edasi.

Hakkasin siis minagi salamisti ja tasapisi otsima, et mitu korda on kirjas Riin Rivanool ja kuhu klassi võiks ennast lugeda. Ikka umbes nii, et tähtis tegelane, tarava sulega künnud vagusid kultuurilise süüitjäänud põlvle ja nõnda edasi.

Rivanooli nime tähestiku järjekorras silma ei hakanud, nii et küllap on mõni trükkiva, raske nimi, teadagi. Otsisin siis, et ehk on kirja kindud hoopis kui Riidanool, Rahasool, Rõdool, Rõgavool, Rahakool, Riibarool ja mitmed teised. Aga ei olnud, ülevõtte ei olnud, samuti polnud seal ajalookirjas ka mu ihuasti, advokaati, autokindlustajat ja neid vahvaid eesti mehi, kes silmaale üle 25 aasta mu ihutoiduse eest küll eesti vorstide, leiva, kookide ja muu vajalikkude hoolitsenud on. Kõik üldtuntud tegelased või tegijad, aga nime ajalooramatuse ei olnud.

Ja nõnda hakkas mul mitte just endast, vaid kogu sellest klassist, kes mu elupäevi silin nii toredasti jaganud on, kole kahju ja rõõm kahest ootatud raamatust vajus üsna ahtakeseks.

Selle aja peale oli Norman Nupuke oma kirjurgimiseoskusega teinud tubli töö ja paljatas:

"Nimetatud on need, kes kord näitemängu jaoks kostüümi on õmmelnud, seengu teinud, statidiks olnud, perenaiseabi ahina mõnest suurkogumisenist osa võtnud või muudu seltskonnatööle mõningad õhukesed pühendanud. Aga kus on arstid, advokaadid, töösturid ja miljonärid? Majandusmehed on välja jäänud! Ühte on küll kui malemängijat nimetatud, teist kui kirim asjameest, kolmandat kui ühe organisatsiooni liiget, aga nende elutöö — rahva teenimine ja ülespoole pürgimine on ära jäänud ja punktistustemise ei pääse nad kuskile! Kus on Eesti Maja praeguste ja mitmekordse peamehe nimi? Pole üldsegi! Kus sõjamehed, kus need ja teised ja kolmandad?"

"Nimesid, nimesid, nimesid! Miks nad üldse eraldi kirja pandi?" julges Arukeste Anni pilkastada, aga Marukeste Mats tagant asja julgelt ja lihtsalt kokku:

"Nimesedega või lina, lugegu ja olge õnnelikud! Mis te võtate järele kaikkaid kodaratesse pillute! 700 lehekülje raamatu on suur töö, kes rahul ei ole, tehku uus ja suurem, et saaks oma nime ja kõik need teised ka sisse, kes välja jäänud on või punktistustemise madalal seisavad."

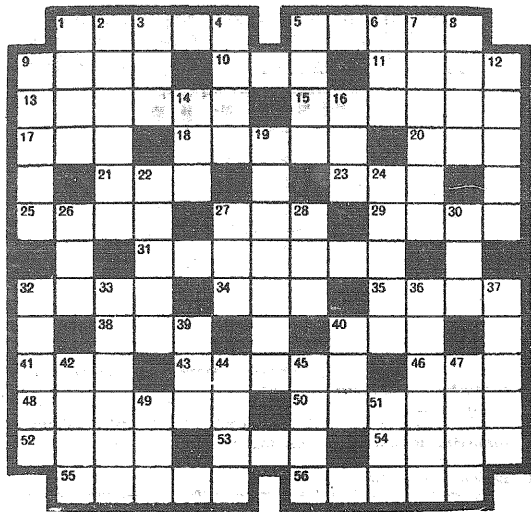
Selle peale pani igatiks raamatu tasakesi kinni. Mida's veel?

mele Vebariti sünnist ajal, mil ta oli Londonis.

August Rei memuaaridest on ilmunud kahjuks vaid I osa, milles tema noorpõlve mälestused on ära toodud. K.R. Pusta — andekalt ja huvitavalt kirjutatud memuaarid. Edasi: Adson, Öpik, Tooming, samuti ka Mäelo, Remmelgas ja paljude, paljude teiste siin kättesaamatud memuaarid, pakuvad igati erilaadset elumusi meie minevikust — nii mitmeti erialalt. Olgu iligne kord meelde tuleta, et siin paguluses, oleme me ise, kes elu sees olavate me kirjanduse edasipäimiseks, selpe-

rast sooviksin, et märgu kadugu huvi meie oma raamatu vastu, vaid plaigu see aina elevel, see mis on otustavalt määrav osa meie eksistentsis.

Referaadi lõppedes, tegi kol. Saarsen ettepaneku, et koosviibijate nimes saadetaks kirjalik teavitust Marie Underile haiglas, kus ta praegu viibib, milline ettepanek lüüdis üldist heakskiitu. Sellega lõppes "Stockholmi Eesti Ühingu" järjekordset õnnestunud ettekanekosoolek. Pärast jätkus ühises kohivõlaas veel mõnus keeskustelu koos referentidega edasi.

Ristsõna 24

Paremale: 1 riistist põletatud viin 5 cesti poolest 9 paigale (aasna, jääna) 10 hlinn valguis 11 soovita, take ohtu 13 armale 15 lõhkaleen keest 17 kehaleis 15 paremik 20 võta naine! 21 jutt, veeke (om. kiikne) 23 saivaine 25 kate 27 temal 29 nimi Pilbiist 31 laeva osa 32 tuldupurskav mägi Euroopas 34 progress 35 kalapõrgurist 38 Ameerika sõdurite nimetus 40 sadama kinnitatus kaljuleis 41 liha liik 43 vaevaine 48 kevadkuu 48 vanim 50 koht Eestis 52 jõgi Saksa maal 53 üle (lad.k.) 55 aru saama 56 lõhkuspuu.

...võli 20 kreeka täht 32 väärts 33 daamid 36 meelemärkusest 37 linn saksamaal 39 põgenikele abistav org. pärast sõda 40 papagoi 42 on kilurastat vähe 44 mõista 45 ring 47 mõistuses 49 kaavatuksile programme koostav org. Rootsis (TV) 51 kinnituspüü.

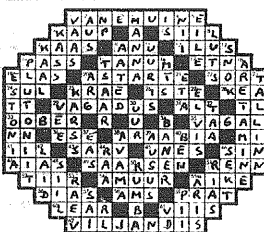
Lahendus 23:

		A	N	E	V	I	N	E	
	K	A	C	A	S	I	L		
	M	A	A	S	A	N	I	L	
	P	A	S	S	A	T	A	M	
E	L	A	S	A	T	A	R	T	E
S	L	A	K	R	A	E	T	E	A

Alla: 1. materia 2 eesti luuletaja
 3 masti kõlge kinnitatud rõhtpuu
 rääkimisõrg 5 kammimisees 6
 merelind 7 planeet 8 eestipärane
 naise nimi 9 teatud liiki leib 10
 proosastili 14 paavsti nimi 16 lüh.
 eesnimi 19 ihkas 22 elektritarvete
 firma 24 saar Tallinna vetes 26
 madal naishääl 27 karastav jook 28

...väli 30 kreeka täht 32 vääris 33
daamid 36 meelemärkusetu 37 linn
Saksamaal 39 püenikke abistav
org. pärast sõda 40 papagol 42 on
kiirustajal vähe 44 mõista 45 ring
47 mõistuses 49 kasvatustlike
programme koostav org. Rootsis
(TV) 51 kinnituspüu.

Lahendus 23:

Eesti arstidel oli külaline Baselist

Eesti Arstide Selts Rootsis ja Lääti Arstide Selts Rootsis ühiskorraldusel toimus Stockholmis 19. sept. Svenska Läkarsällskapet ruumes kokkutulek, kus küllalistetkandega esines Baseli ülikooli audotsent ning EASR anuile dr. med. Erik Undritz. Koos dr. Undritzaga oli saabunud Stockholmis ka tema abikaasa, päritolult itaallanna.

Peale eestikeelset sissejuhatust ja lühikeelset tutvustussõnu Saksa- ja eelalt suurt lüti kirjani-
kult Zenta Maurimil, jätkus et-
tekanne saksakeelse teemal "Pool
sajandi kaasaetud hematoloogiat".
Nimetatud eriala, hematoloogia
— õpetus vere koostisest ja
selle haigustest — omgi see teadus-
dusharu, millele Erik Undritz juha-
Tartus üliõpilaseks "südame kaa-
tas" ja milles ta järgneva pool-
sajandi vältel teedrajava teadse-
sena laiendades rahvusvahelise
tuntustuse on omandanud.

Vilmasest asjaolust annavad elava tunnistuse dr. Undritz umb 200 publikatsiooni, eriti aga tema elutöö kokkuvõtte "Hämatologische Tafeln". Nimetatud teos, tõlgitud ka inglise, prantsuse ja itaalia keelde, kujutab endast tõelist meistertööd hematoloogilis-morfoloogilisel uurimisel.

Undritza paeluv ettekanne pak-
kus kuulajatele võimaluse põgusalt
kaasa elada mõningaile etappidele
hematoloogia arengus viimasel
pooltel sajandil. Loengusaali oli
kogunenud ka prominentsed rootsi
teadlasi.

Dr. Undritz, kelle alaline elukoht on Bagellis, oli sunnitud terviselikel

põhjusti juba 50 a. tagasi kodumaalt lahkuma. EASR alluikmeks valiti dr. Undritz 1972, olles juba tollal arvukate arstiteaduslike koostiste aulilge Euroopa mandril ning inglismaal, ja Prantsuse Hematoloogilise Seltsi aupresident. Tema EASR alluikmeks valimiseks taheiti rühutada niilasti üüriga isikiliku teaduslikku panust kui ka seda kontinuitetli veeurumise alal, millele 1861 pani aluse Tartu arst prof. Alexander Schmidt, selgitades esimesena maailmas vere hüübumise põhuse.

Loengule järgnes õhtusöök, mille hea kordamineku eest hoolitses heidekõrse subventsiooniga ravimitefirma Kemi-Intressen AB. Kohvilausa ülesti eesti keeles sõna võttes rõhutas dr. Undritz Eesti kultuuri lahutamatu osi. Käesolevate valimusaalingsena, Leinmets näitena sellest, et kokkukuulurusest andis ta üle harukordse trükise (Leouson le Duc: "La Baltique") oma väärtusriikust Baltika-rammatukogust. Nimetatud teos, ilmunud Pariisis 1865, sisaldas peafik, milles kõnelejadaks tunnustati juha tollaegseid Eesti kultuuri, tistes esile ms. dr. Kreutzwaldi. Tõenäoliselt on stin tegemist Eesti kultuurihoole varem tundmatu teosega.

Enam kui ühel põhjusel võisid arvukad koosviibijad tunda siirast rõõmu võimaluse üle jätkata või luua isiklikke sidemeid Tallinnas sündinud teadlasega, kes juba aastakümneid on olnud Eesti üheks vaimseks suursaadikuks läänes.

No Kabin

Thomas Manni päevik

PARIIS – Kui Thomas Mann, üks kääsloevale saajandi tähtsaimad kirjanikud 1935 Šveitsis suri, jättis ta järgi neli suurt pakki päberiid, mis võidi avada alles 20 aastat pärast tema surma. Hiljuti nende pakid, mis holti Zürichis, avati notari juuresolekul. Nende sisuks oli 32 märkmikku, ligikauds 100–200 lk. täis tihedat ja väikest Mannile omast kirjeldust. Päevikud harrasvaid kirjaniku eluajaks 1918 kuni 1921 ja 1933 kuni ta surmani 1955 augustis. Peter de Mendelssohn, Manni biograaf arwab, et nende maht tõuseb kuni 7000-leheküljeli trükitud kujul.

Esialgu pole teada, mida need päevikuleheküljed jutustavad, aga arvatakse, et need pole siiski mitte igapäevased märkmed, vaid on

arvata, et need sisaldavad ta kirjutamisel olevate tööde kohta käivat materjali. Nimetatud aastail oli Mann aktiivne poliitilises elus.

Esimene ajajärk on Saksamaa revolutsiooni ja teine Weimari vabariigi loomise aeg, mil Mann kaldus demokraatia kaitsjana oma parempoolseid maailmavaadetest vasakule. 1933 ta läks eksiliis, sest Hitler võttis sis- võimu üle. Esimesed aastad oli ta Šveitsis, asus sealt aga hiljem Amerikasse, kus ta oli õppejõuks Princetoni ülikoolis ja kolis sealt edasi Santa Monica, Kaliforniasse.

1963 asus ta uuesti tagasi Euroopasse. 188des elama Shveitsi

Need maapaguluse aastad olid ta elus loomerikkad, mil valmisid mitmed ta suurteosed, piibliaine-

line suurteos "Joosep ja ta vennad", "Doktor Faustus" jt. Päevikud anti üle prof. Michael Mannile, kirjaniku pojale, kes õpetab saksa kirjandust Berkeley ülikoolis, Californias. Enne kui jõutakse seda raamatuna avaldada, tuleb raskesti loetav käsikiri deshifreerida ja siis otsustavad kirjaniku 82-aastane lesk ja neli last, kas seda avaldada või mitte.

Lawsonis, Austraalias, suri 26.
augustil Eric Reiman 67 a. vanu-
ses.

Sydneys, Austraalias, suri Ants

Ottawas, Kanadas, suri 28. augustil Anna E. Senter, sünd. 20. juulil 1893.

Kindlasti oled lugenud seda broshüüri?

Hästi, sest siis tead, mida tähendab tänavune rahva- ja korteriloendus FoB 75 ja milleks andmeid kasutatakse.

Varsti saabub blankett

postiga koos juhenditega ja vastuseümbrikuga.

Kui sul on vaja midagi küsida, siis pöördu oma kommuuni poole. Kui blankett pole 27. oktoobriks kohal, võid seda saada postilt või kommuunilt.

Nagu sa juba tead broshüüri and-
meist, on kõik isikud, kes on
sündinud 1959 või varem, kohus-
tatud täidetud blanketti ära
andma.

30. oktoober on viimne blanketi-postitamise kuupäev!

SFR STATISTISKA CENTRALBYRÅN

Skandinaavlaste Ameerikas

USA-st kui omaette kontinendist saab ettekujutuse siis, kui ühest linnast teise lennates pead kella tunni võrra ette keerama, nii nagu see toimub Washingtonist Minneapolisse sõites – reis on umbes võrreldav Stockholm–Mallorca vahemaaga lennuaja järele. Ja kui siis on maandunud "Twin Cities" (mii nimetatakse sageli kaksikliina St. Pauli–Minneapolis – nimetus tähendabki "Kaksikliina"), siis oled muidugi põnevil, milline on esimene kohtamine "Ameerika Skandinaaviaga", kuna siin on just Wilhelm Mobergt "Väljarändajate" järeltulijate pealinn.

Siia Minnesotasse tulid möödunud sajandi keskpaiga Smålandi talupojad, siia on tulnud ka norralasi ja taanlasi. Ja tösi küll – juba lennuväljal tutvustavad vastu tulnud eestlased kohaliku ülikooli õppejõudu, juhuslikult kohatud, kellega jutt läheb kohe üle "skandinaavia keelele" – ta on norralane, sõitnud vahepeal USA-st Rootsi, et lastele Skandinaavia haridust anda Lundis-Malmös. Ja see kohtamine ei jää ainukeseks. Varsti leiad, et tänavatel on kuidagi viisi kodune – kõljal skandinaavia pikad, heledajunkselised inimesed.

Minneapolis ja selle ümbruse maastikku on kuidagi viisi Skandinaaviat meenutav, see on nagu Kesk-Rootsis Sörmlandi südamas, kus rohelust lõikavad rohked veekogud. Minneapolis ümbruses on tervelt 20 järve, kõikide ümber lõpsakad pargilad ja metsad ning linna emmast ei ole nagu nähaigi Minneapolist, nagu hilgelsuur aedlinn, kus madalad villakvartid kaavad loodusesse. Tekib nagu soov just sellises linnas elada, kus suvitustikkus ja puhas õhk on garanteeritud.

Samal ajal aga tähendab see probleemi moodsale suurlinnale, sest asustus hajub laiali suurtele aladele ja küsimuses on liikluse korraldamine. Sellega on aga toime tulnud suurejoonelise kiirete maanteed võrguga, milliseid kasutades autoga kaugused muutuvad "ühikeseks" ja lähipääd ka raskemal liikluse kallaaegadel rahuldavaks. Minneapolis on eeskätt autodotlikkuse linn, kuigi hästi funktsioneerib ka busside süsteem. Kõike seda on tehtud, ilma et looduslikkust oleks betonimassidega hävitatud.

Kes on televisioonis vaadanud Mobergt "Väljarändajaid", on Minneapolis lähiste vetest ja lehtpuudest saanud otseste mulje nendes lõikudes, mis just siinsete järvede milljõd kujutasid – ülesvõtted olid kaasaajast, kuigi kujutati väljarändajate asumisajast.

Ei ole imestada, kui just seda kanti seatakse peegelpildiks Ameerikale, nagu ta oli oma parimal aegadel enne suurt progressi, mis läbi New Yorgi taolisest kaugeltki mitte inimsbralikud moodsad superlinnad. Ühes sotsiaalsel uurimuses küsimuse

kohta, kus ameeriklased tahaksid meeldi elada, tuli selgelt esimeste kohtade hulka just Minnesota ja Minneapolis.

Maa ja linn, mis on säilitanud suure osa oma algupärasest sarnist ja kus pealegi ei eksisteeri neid rassiprobleeme, mis on omaes teiste USA linnade. Musti on vaid 2 protsenti, kuid märksa suurem arv on siin mandri ürgsakaid indiaanlasi, keda linnas olevat 10.000 ja kes oma sotsiaalse mahajäämusega tööpoolest vajavad tähelepanu. Neli mustade läikivate jämedakarvaste juustega "punanahkasid" kohtab ja tunneb ära tänavatel, kuigi nende välimus muus osas on tavaline – ümbruskonna chippewade reservaatides võivad indiaanlased muidugi näha ka "päris" indiaanlasi nende esilaste rüütsurimisvõime raames.

Linnas moodustavad indiaanlased aga ainukesed "alumi" ameerika mõistes. Selle likvideerimisele on asutud ja sellest heast tahtest jubaast hiljuti piisitatud regioonahne prismaalaste keekus huvitav ehitus, kus on säilitatud "indiaanlasklikust" ja millise funktsioonide hulgas on nende sotsiaalne teenindamine, kultuurilise omapära edendamine jne. Minnesotat tahab oma rassipoliitika näidata kogu Ameerikale teed. Kui võrrelda see õnnestub, näitab tulevik.

Kohanemine on siin sageli pärit indiaanlastest, olgu see siis osariigi nimi Minnesota või eeslinna nimi Minnehaha, mis jutustavad kunagiste maa peremeeste sugukondlikust päritolust, millele nüüdsed elanikud enam vaevalt mõtleavad.

Minneapolis südalinn meenutab

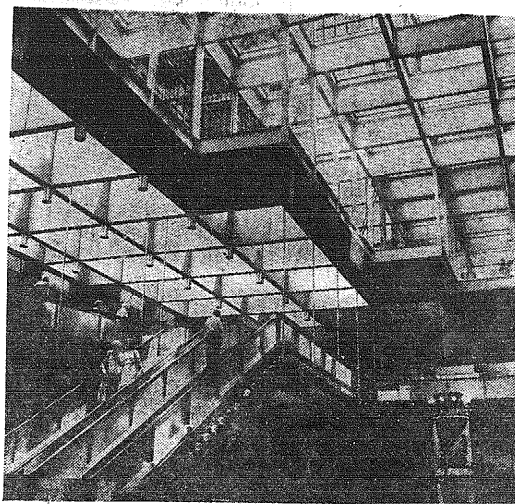
juba rohkem Ameerikat, nagu seda oleme harjunud nägema. See tsentrum ei ole eriti suur suure linna kohta, sest linnaosadel on omad otustsentrumid, kuid ta on mõnetigi ees oma ajast linnaplaneerimises ja arhitektuuris. Mitte ainult seda, et tsentrumisse on püstitatud monumentaalseid ehitusi maailmaklassist, nagu näit. Northwestern Life Insurance Building, kindlustusseltsi palee, mille erakordselt puhta jooneline "sammasnõ" on kujundanud maailmakuulus jaapanlane Minoru Yamasaki, linna profiili kuulub kahtemata ka IDS kõrgtorn ja tsentrumisüda, mille läbi viie korralutav sisetur on omaette linnaks ja väravaks ühenduste teiste tsentrumi hoonetega klaaskätkude kaudu üle tänavate, nii et ka talvel on võimalik soojalt ja mõnusalt oma kaupluseringe käia. Need tänavatevahelised viaduktid on soojendatud ja põrandad kaetud vaipadega.

Siin on Minneapolis ees nii Stockholmist Sergeturust kui ka teistest Ameerika linnadest. Pealegi ei ole see toime tulnud ühiskondlikul teel, vaid pigem eraettevõtte – Ameerika suurimaid kaubamajade-ahelafirmasid Dayton on endale tsentraalse asupaiga kindlustamiseks arendanud filantsiitlik koostööd linnavalitsuse planeerijatega. Sedasama "ühikatus-aii-süsteemi" on vähemast mastaabist kasutatud ka Minneapolis teistes äritsentrumites. Minneapolis tsentrumi "The Mall" lumavabade soendatud kinniteedega, puude ja põõsastega on väärilise linna üldise rohelisele üldile.

Skandinaavlaste Ameerika on ka kultuuriliselt hea järel võrreldes paljude teiste keskustega. Minneapolis kunstisituatsioon on hea nimi, eraalgustel loodud kunstimuseum on uue kauni juurdeehitusega (jällegi jaapani kuulus arhitekt: Kentso Tange) saanud suurmuseumi formaadi ja poolepäevasele ringkäigul võid konstaateerida et Euroopa vana ja ka hilisem kunst ja muidugi Ameerika kunst, on üsnagi põhjalikult (60.000 numbrit!) esindatud – asjaolu, mida polnuks oodanud "proviintsi". Ei puudu ka moodsa kunsti muuseum ja väljaspool Ameerikatki tuntud Guthrie teater moodustab koos Walter Art Centeriga esekujuliku kultuurihoorumi. Guthrie teater on m.h. esitanud ka Solzhenitsini orjajalaagri-draamasid. Kuulsad on ka Minneapolisese sõnmuunikud, kelle voorumiks on linna uus kontsertmaja, millese akustikat peetakse otse imeliseks, kuigi hoonet väliselt just imele ei ole. Aga otstarbeli seda funktsionaalsena. Minneapolis teatusevad ka osariigi ja luterlikud ülikoolid – viimases on m.h. kunstiõppejõuks eesti kunstnik August Mölder, kelle kujundatud on ülikoolikalebi klaasmosaiik-hilgelaken.

Kui jutt on eestlastest, siis kuulub Minneapolis linnaiputi ka Eesti Maja. Paraku oli see külastussuletud, kuid mulje jäi, et see oma otstarbe hästi täidab. Nagu uhkusega, on see ainuke Eesti Maja USA-s, mille sissemõistajaks on olnud president. Õigemini küll hilisem president, sest õnnistamismomendil oli Richard Nixon veel USA asepresident. Eestlased elavad Minneapolis roheluses end hästi koduselt tundvat, sest nad on pärit Põhjalast, nii nagu "pearahvus" skandinaavlastedki.

JUHAN KOKLA

Nurk IDS-hoone hilgelsuurest siseturust, mis ulatub läbi viie korruse. Siit pääseb liftidega ärikorruptele ümberringi, restoranidesse, kohvikutesse jne.

Spordikroonika

Juhan Raud, Rootsi meister

See aeg on ammu möödas, mil võidi ajavite pärast spordiväljakul looreleid lõigata. Tänapäeval on niisugune seadus, et haruharva tõuseb koorekilti keegi, kelle noorus ja osa lapsepõlvegi pole möödunud shikindia treeningu tähe all. Voetagu kas või meie värskelt Rootsi meister, 16-aastane Stockholmist eestlane Juhan Raud, JSM-tiitli omanik kaaseagase vilevõistluses.

Ta on endale valinud psordiala või õigemini spordialad, mis koosnevad väga erinevatest momentidest. Erialadi ettevalmistust ja "hävri" nõuavad siin rasutamine, vhekklemine (epee), lastmine (püstol), ujumine ja murdmaajooks. "dagens Nyheter" ühes oma eeslinnaväljaandes tegi tema intervjuu, millest selgub, et Juhan õpingute kõrvalt gümnaasiumis treenib kuus päeva nädalas – milal "ainult" õhtuti, millal lisaks ka varahommikul enne kooliminekut.

Ja niisugune pidev treening on andnud tulemusi. Kolm aastat on ta teadlikult harrastanud vilevõistluse alal ja tänavu tuli ta 16-aastaselt Rootsi noortemeistriks. Ise ütleb ta nagu vabandavalt, et konkurents pole eriti tihed selle vanuserühmas, s.t. 21-nädala eluastani. Tema treener ja teised asjatundjad on aga erineval arvamisel ja näevad Juhanis erakordset talenti, kellest loodavad tulevikumeest rahvusvahelises mastaabis.

Ergutuseks saadeti ta pärast siinseid meistriõppelusi Montreali, kus peeti MM-võistlused juunioridele. Lõpptulemus tõi talle vanemate poliste hulgas oli 47. koht pärast ebaõnnestumist lastmises, kuid Juhan hindab sealt saadud kogemusi kõrgelt. Sihikul on tuleva aasta MM-võistlused Pöolas.

Ja ometi pole veel päris kindel, kas vilevõistlus jääbki tema erialaks. Ta ütleb ise, et see peaks selguma lähemate aastate. Niisugune on tänapäeva tippsport: talent annab oma tänapäeva ja alles aastate pärast selgub, kas tal on üldse loost.

Rootsi meistritiitlini jõus mulde iga aasta mõni eestlane, kuid harva ja nii noorelt kui Juhan Raud, kellel on võimalus oma juunioride tiitlit kaitsa viiel korral! Peale tema on 1970-ndatel aastatel järgmised saanud Rootsi meistriks (noorte või täiskasvanute hulgas) individuaalselt: mootorpaadistortlane Kim Kald, allveespordilane Rein Käärk, laskur Agu Lepik, tõstja Enno Mägi, maadleja

Allan Nautras ja vehkleja Jaan Veenas.

Võistkondlikus koosseisus on sellele tasemele küündinud lähimaajooksja Karri Heinsoo, vā-ravpallur Stefan Kaldvee, tennisemängija Mikael Kirs, võimleja Tiina Leesment, võrkpallur Jüri Loosme ja jalgpallur Jaak Veermets.

Veelgi uhkem tiitel, Põhjala meister, on mainitust Kaldal, Käärkil ja Mägil, meeskonnaspordis Kaldveel. Kuriosumina on sama saavutusi jõudnud alaa-renenute hulgas ujuma Jaan Uustalu. (EPL/AR).

Juhan Raud, vilevõistleja

Igatsevad välja "paradiisist"

NEW YORK (VES) – "Chr. Sc. Monitor" kirjasatja Paul Wohl kirjutab, et tühanded sakslased on esitanud apellatsioonilise Lääne-Lääne-Saksa kantseri Helmut Schmidile, et see nõuaks Euroopa julgeolekukonverentsil sakslastele õigust väljapääsemiseks N. Venest.

Pälvkeirjas, millel on allkirjad 76-st perekonnast, palutakse lubada emigreeruda Lääne-Saksa-maale 1983-1. Inimesel, keda mainitakse nimeliselt.

Veel poliitiliste mõistete segadusest

Allakirjutanu puudutas mõne aja eest mõnede sõnade väärarvutamist massimeediumides. Olivier Todd on ajakirjas "Newsweek" sõnastanud seda tähelepanu väärarvutamist põhjalikumalt.

Todd tsiteerib korduvalt George Orwelli, "Loomade farmi" ja "1984" autori, kes muuhulgas õpilis tunda vahet teoreetiliselt ja praktiliselt kommunismi vahel Hispaania koduoluses olles. Orwell ütles: "Poliitilised kirjutused on halvad kirjutused. Õiguskitslik poliitlik ükskõik missugusel tiival kasutab alati elutut, kulunud stili, mõtetu muutunud sõnu. Ebaltäpne mõte korrumpeerib sõnu, ebatäpset sõnad korrumpeerivad mõtteid."

Vasakpoolne poliitiline stiil on Todd järele abstraktne, kulunud ja tihti ainult sotsistlik. Sõna "vabaduse" kuritarvitamine on ilmselt "Tehheli vabastamine N. Lõidu vägede poolt", sõna "sotsialism" on tosin eri tähendust. Sõna "demokraatia" on tihti enesekaitseliku propagandilise rituaali osa. Paljud riigid nimetavad end "rahvademokraatiateks", need on enamjagu ebademokraatlikud ja ebaopulaarsed.

Poliitlikud peaksid puhastama oma poliitilist leksikoni ja näiteks loobuma kasutamast sõnu nagu: vasak, parem, allensatsioon, proletariaat, progressiivne, konservatiivne, radikaalne, reaktiivne, revolutsiooniline.

Eriti ärritav on Todd kolm sõna: vasturääkivus, kapitalism ja

imperialism, mida ta lähemalt analüüsib.

"Vasturääkivus" on termin, mida väideldagi tihti kasutavad oma vastase argumentide kohta, et "onmasti ise oma saapanõrde abil tõsta". "Vasturääkivus" (või inkonskventsus) on "pea-suu-minasun-kõrgemas-sfääris sõna". Muidugi ei tohi vaidlusest välja visata kõiki tehnilisi termineid, mitte neid, mis tsesti tähendavad midagi selgesti määritlet.

"Kapitalism" on sõna, mida kasutatakse ilma vahet tegemata näiteks Rootsi, Saksamaa, Jaapani, Brasiilia ja USA kohta – kuigi nende majanduslikud struktuurid on omavahel hoopis rohkem erinevad kui "sotsialistlikul" riikidel. Kuid see on fakt, mida vasakpoolsed poliitlikud pole märganud.

"Imperialism" on kolmas sõnaline "tindikala", seda kasutatakse tihti sünonüümisena sõnaga "USA". Tegelikult on N. Lõidu sõjaline, majanduslik ja kultuuriline imperialism palju tugevam kui USA oma.

On üks "termin", mida Todd silski soovib. Maoistid nimetavad Moskva stiilis kommunismi "sotsiaal-fashismiks" või "sotsiaal-imperialismiks". Todd on nõus, et see kommunism on (välispidiselt) sotsialistlik kodus, imperialistlik välispoliitika ja fashistlik nii kodus kui välismaal.

Muldu aga on poliitiline keel väga kivistunud.

Ar-gi.

Armast abikaasat, isa, vanaisa ja älapapat

Evald Küttis't

Sünd. 25/4 1909
Surn. 2/10 1975

mälestavad kurbuses

HILDA
JUKI
AINO
REIN

Puhka rahus võrramaa mul-
las!

Matuse aeg tehakse teatavaks
hiljem.

Head sõpra

Evald Küttis't

mälestavad leinas

JOH. KIVIMÄGI abik.
O. VAPPER abik.
N. KÕIVUTALU abik.
H. REITER abik.
K. JÄRVLEPP abik.

K. LULLA
ED. KARJEL

V. PALL
O. HINT
R. TIPPO
A. ILVES

Head sõpra

Evald Küttis't

mälestavad leinas

EVA ja ARNO

Südamlük tänu kõigile, kes
minu armsa ema

Magda Siilak'u

surma puhul minu leinast osa-
võtsid ja teda kaunit lilledega
ära saatsid.

ALLAN

Ida . . .

Alg. lk. 1
lian on täitnud aastakümneid
usaldatavaid saksa riigia-
metniku kohustusi, nagu seda
toonitab isegi "Fürstentfeld-
rucker Tagblatt".

Müned päevad tagasi pör-
dus Münchenis asuv "Freie
Presse" juhatus dr. Emiliani
poole palvega, et ta katkes-
taks otsukohe nälgastreigi,
kuna viimase arstide bulletini
järele iga streigipäev võib
nüüd põhjustada juba tervis-
likult parandamatuid taga-
jää. Dr. Emiliani, kes ise on
ka "Freie Presse" juhatus-
liige, väljalangemise vii-
mase aktiivsest koosseisust
tähelepanu aga asendamatut
kaotust ülemaailmse kom-
munismivastastest võitlustes.

Kathtlemata on "Emiliani
juhus" ette nähtud prete-
dendi loomiseks kommunist-
liku imperialismi poolt, et hil-
jem oleks võimalik "suukorv"
pärja panna kogu pagulas-
pressile vabas maailmas. (J.
Adila).

Hispaania . .

Alg. lk. 1
vabastada — ta oli hispaan-
lane.

Madridis toimus ligi poo-
lemiljonilise osavõetuga poo-
lehoiudemonstratsioon Fran-
cole tema sünnipäeva puhul,
kusjuures ilmes kasvavat
vaenulikkust välismaalaste
vastu. Madridis toimusid kal-
laletungid Skandinaavia len-
nuliini SAS kui ka belgia Sa-
bena ja Shveitsi Swissairi
kontorite vastu, milliste sisu-
stus purustati.

Natsionalism näib tugev-
nevat ja see avaldub aktioo-
nides nende riikide saatkon-
nade ja institutsioonide vastu,
millised on osa võtnud His-
paania-vastastest boikottia-
ksioonidest. Hispaania ajakir-
jandus annab välismaa boi-
kottiaksioonidest põhjaliku
pildi.

Kõige selle keskel on jälle
maha lastud Franco-vastaste
vabadusvõitlejate poolt kolm
politseiniku Madridi tänaval.
Varem on 30 politseiniku
langenud baske separatistide
ja hispaania vabadusvõitleja-
te kuulide läbi.

Kuna vägivald kutsub välja
vastuvägivalla rezhimi
pooldajate poolt, siis kardav-
ad demokraatlike maade
vaatlejad kardetavat arengut
Hispaania pealinnas, kus vä-
liskorrespondente ja diplo-
maate on anonümselt äh-
vardatud.

Kuna lääneriigid on
demonstreerinud diplomaati-
liste esindajate konsultat-
sioonidele kutsumisega, siis
idariikide valitsused on ha-
kanud lõpetama diplomaati-
lisi vahetõrje hispaaniaga.
DDR oli siin esimene.

Prantsuse valitsus on olnud
tagasihoidlik Hispaania kü-
simuses, samuti USA. Viima-
ne muidugi sellepärast, et
usalased tahavad pikendada
oma baaside-lepingut Franco-
rezhimiga.

Vähemus. . .

Alg. lk. 1

li, siis peab keeletreening
jätkuma eriti madal, ja kes-
kastmes.

Keskmiselt tuleks ette näha
neli tundi nädalas keelegrup-
pidele, mis koosneksid neljast
õpilasest. Vastava õpetuse
korraldamine jääb omavalit-
suste hooletse, kuna sissean-
dajad-vähemused on hajuta-
tud ja kõikjal neid ei ela. Uu-
rimisgrupp leiab, et nendele
õpilastele, kes vajavad roh-
kem emakeelset õpetust kui
eelpool skitseeritud kavast
nähtub, siis tuleb nendele ka
seda võimaldada. Muidugi
võivad grupid olla ka suure-
mad kui 4 õpilast.

Gümnaasiumi osas peetak-
se kohaseks kahe tunni reser-
veerimist nädalas emakeele
õpetuseks. Ametisse tuleb
sacda vähemuskeelte õpetajad
kõikidele koolistatetele.

Kogu tegevuse jaoks mää-
rah valitsus summad, millised
selguvad seoses vastavad et-
tepanekuga riigipäevale. Uu-
rimuse ettepaneku kohaselt
peaks riigi toetus iga välis-
maalasest õpilase kohta
kommunistlike koolivalitsustele
olema 2.300 krooni aastas.
Vähemuskeelte õpetajaid
võiks rakendada ka vabaaja-
tegevuse ergutamiseks, sa-
mut tuleks riigil toetada ka
vähemuste keeltes õppema-
terjali väljandmist.

Välisslovakkide maailmakongress

Suvei toimus slovakkide kon-
gress Roomas, kus üle maailma
laskelpalastud 700.000 slovaki oli
esindatud 170 saadikuga. Kon-
gressist võtsid osa veel 120 vaatle-
jat ja ca 200 külast. Kongressi
esimees dr. Roman toonitas oma
avavõnes, et välis-slovakkide la-
sub moraalne kohustus esindada
oma rahvast maailmas, kuna ko-
dumaal elunevad kaasmaalased
peavad vaikima ja nende vabadus
on karmilt piiratud.

Kongressi puhul pööras paavst
Paul VI erilise tervitusega kon-
gressist osavõtjate poole pühaku
audientis Peetriplatsil Roomas.

Kogusummas oli kongressil
arutuse all 18 eriprobleemi ja et-
tekanet, neist 11 kultuurilise ja
ülejäätud poliitilise sektoriga.

Valiti uus 28 liikmeline presi-
dium neljaks aastaks, mille järele
uus kongress kokku astub Wash-
ingtonis. Presidendi valiti tagasi
dr. Roman, Torontoist ning infor-
maatsooni komisjoni esimeheks ka
eestlastele hästi tuntud Kristof
Greiner, kelle elukoht on Kölnis.

Kongressi lõpul võeti vastu de-
klaratsioon, mis on mõeldud
maailma avalikkusele ja mille si-
sust võiks olla huvitatud ka eest-
lased. Kokkuvõttes öeldakse sel-
les:

Vaatamata ajaloolistele pööre-
tele, on slovakkidel oma territo-
oriumil ajalugu, mis on juba üle
aastatuhande vana. Selle aja kestel
on nad aidanud talletada kristliku
kultuuri saavutusi ida rünnakute
eest ja on olnud kogu aeg Euroopa
kultuurilise pärandi kaitsjad ning
hooldajad oma kodumaal.

Vaatamata, et nad on pidanud
aastasadasid elama võõra ülem-
võimu all, pole nad kunagi loobu-
nud püüdnud muuta iseseis-
vaks rahvuslikuks ning kultuuril-
seks teguriks Euroopas. Alati on
nad olnud vastuvõtlikud Euroopa
kultuuriliste pürgimustele, mis
on ootustavalt aidanud võidida
Euroopa kultuurilist ja poliitilist
palet.

Eriti agaralt nõudsid nad omale
eneseäärarimise õigust I Maail-
masõja järglasel ajastul ja II
Maailmasõja koidikul proklamee-
ridid nad isegi oma poliitilist is-
eseisvust. Veel 1988 püüdis slova-
cki kodumaal asjatult võidida
mingit humansemat sotsialist-
likku vormi, mis kuidagi oleks so-
binud kokku nende ajaloolisel
demokraatse hoiakuga.

Selle slovakkide ajaloolise hoi-
aku tähendus ja siht polnud soov
mitte ainult ühiselt vastutada Eu-
roopa tuleviku, vaid kogu inim-
konna arengu eest.

II Maailmasõja järele aset lei-
nud maailma poliitamine erilise
huvistärridesse, muutis kõi-
gile Ida- ja Kesk-Euroopa riikidele
võimaluks siilitada oma poliitilist
suveräänsust, demokraatseid õi-
gusi nii nagu need on ette nähtud
UNO inimõiguste charta raamides,
ega tohtinud enam kaasa rääkida

oma saatuse üle ja veel vähem ku-
jundada ise oma saatust. See areng
on viinud maailma kriisi olukorda,
mis mitte ainult väikesed rahvad,
vaid viib isegi kogu inimkonna
hädakohtu.

Võimupoliitiliste ja ideoloogiliste
vastolude teravnenemisega on pi-
iratud igasugune vastastikkune
arusaamine nii poliitilisel kui ka
majanduslikul foorumil. Märksist-
lik klassideoloogide ei suvi näha
mingisugust harmoonilist ühis-
konna arengut ühiselt kapitali ja
tööga, vaid püüab shikindist ü-
lespiilutatud klassivihaga riigis-
tada individuaalselt omandid ja
hävitada värvõimuga demokraat-
set süsteemi.

Maailma ideoloogilisele lagu-
nemisele, riigi ja seadusandliku
autoriteedi õnestamisele, tradit-
siooniliste ühiskondlike ja pere-
kondlike väärtuste mahatallamis-
tele vaatamata tunnustavad slo-
vakkid ainult humansealt demok-
raatlikku süsteemi, mis üksikisiku
kui ka riikide ja rahvaste suhtes.
Viimaste juures peab kehtima
täielik usu-, poliitiline ja majan-
duslik vabadus. Ainult neile vaba-
dustele tuginedes saab levinuda
humansealt demokraatlik süste-
em. Selles peab keskpunktiks
olema inimene oma inimlike väärtus-
tustega.

Slovakkide arusaamise järele on
olemas ainult jagamata vabadus,
samuti saab eksistentsiaalseid ka
ajalugu jagamata üheõigust. Edasi
peavad nad sotsialistlikku
kapitalismi samuti kui kontrolli-
matut erakapitalismi vastuvõtma-
tuteks majanduslikeks vormideks.

Humansealt demokraatia ja so-
tsialise üheõiguse põhilusteks
on ja peab jääma üksikisiku va-
stutamine ja seaduste respek-
teerimine, mis on ka vundamen-
taalsed alused slovakkide mõtte-
misele ja käitumisele.

Rahvuse eksistentsiaalse õiguse
seovad nemad otseselt inimõigus-
tega ja slovakkid ei loobu kunagi
nõudmisest vabale elule demok-
raatsealt valitud valituse juhi-
misel.

Väljudes eelolevast tahavad
slovakkid koos töötada kõikide va-
bade ja ka praegu vabaduses ole-
vate rahvastega ja rahvusgruppi-
dega nii Euroopas kui ka mujal
maailmas.

Ühenduses slovakkide kongressi
leidis aset suurt tähelepanu
väärtv kontsert Roomas, kus esi-
nesid üle maailma laulajad pätsitud
Slovakkia kunstnikud, kandes ette
oma rahvusest heliloojate loom-
gust.

J. Adila

Torontos sari. 16. augustil Too-
mas Karro, sünd. 29. märtsil 1946
Tallinnas.

Narvas sari. 26. juunil Marta
Kundla, n-na Raudsepp, sünd. 10.
augustil 1892 Narvas.

USA-s sari Marie Elisabeth
Suik.

IRA LÖFVANDER & CO

Surbrunnsgatan 29, 113 48 Stockholm

Förmedling av licensierade postpaket till SSSR.
Möjlighet finnes att beställa bilor och lägenheter
för mottagare bosatta i SSSR.

TÄNK PÅ ATT SÄNDA EDRA JULPAKET I GOD TID!

Närmare upplysningar per telefon 08/32 21 40

BERNARD KANGRO

Mida sisaldab valmiv koguteos "Eesti Rootsis"

Koguteose "Eesti Rootsis" toimetaja Bernard Kangro on lõpetanud materjali kogumise ja liigitamise valiku ning asunud koostama teose teksti. "Eesti Päevaleht" kaastöölise eestis Bernard kangro sel juhul mõningal küsimusel.

"Pealkirja asetus pole juhuslik. Meie pagulasgrupp on 30 aasta jooksul püsinud aktiivse ja homogeense tervikuna. Sellele võib vaadata kui Eesti terviku jätku paguluses, eriti kultuurilist aspekti kasutades. Otsene pagulaselu on meil seljatanud. See oli alguses väga intensiivne, aga viimasel ajal paratamatult lojunud. Aga eestlased pole kadunud, olemas astunud ainult uude faasi, siirdunud pagulusest minoriteedi olukorda. See pole küll veel ametlikult täielikku tunnustust võtnud, aga protsess selleks on käimas. Faktiliselt olemas ühtedele tervik, hoiame alal ja arendame edasi kultuurilist omapära. Olemas küll arvamus ja küllaltki aktiivne grupp. Sellepärast on teose tiitlik "Eesti Rootsis".

"Kuidas on sul kavatsus liigestada seda väga suurt ja mitmekesist ainet teoses?"

"Teos käsutab järgida arengut kõikidel olulistel aladel möödunud 30 aasta jooksul ja saavutata teatud perspektiivi. Selle juures peame konstateerima, et meie rahvusgrupp on minoriteedi staatuse jaoks küllaltki assimileerimatu. Ainult meie pagulaslik administratsioon ei tohiks olla nii üledimensioneeritud. Katsun ainet lihtsasti jaotada ja esitada võimalikult objektiivselt ja ülevaatlikult."

"Millised oleksid tähtsamad esitamise printsiibid?"

"Olen oma kohtadel viibiva 20-30 kaastöölise abil kogunud materjali liigitanud nelja peagrupi. Esimene neist sisaldaks üldkõne ülevaate Eestiist nagu see oli. Vaatlen Eesti ja eestlast, peamiselt kultuurilist aspektist ja puudutan eriti probleeme, mis ka paguluses esinevad. Seda on vaja nii meie nooremale põlvkonnale kui rootsi üldsusele rootsikeelses väljaandes. See osa jaguneb neljaks peatükiks: Maa, rahvas, ajalugu, kultuur."

"Edasi jõuame muldugi paguluse?"

"Järgmisena vaatlen paguluse kui niisuguse arengut 30 aasta jooksul. Peatükid oleksid järgmi-

sed: 1. Miks ja kuidas me põgenesime. 2. Pagulaslaagrid. 3. Pagulased Rootsi tööturul ja majanduselus. 4. Eesti rahvusgrupi taotlused ja areng aastate jooksul."

"See oleks niivõrd ajajärges järjestuses. Järgmine osa oleks vist sünteetiline?"

"Järgmine osa vaatlus pagulaselu tegevusalade kaupa ja see sisaldaks üldist eripeatükki. Loetlen siin neist ainult mõningaid: Poliitiline tegevus, selle eesmärgid ja vahendid. Võitlus järgmise põlvkonna pärast, mis sisaldaks ülevaate kooli- ja noorsootööst. Eesti kirjandus vabas maailmas. Eesti teater rännuteedel. Eesti laul pole valkunud. Kodukirik kodust kaugel jne."

"Muldugi on olemas ka tegevuse geograafiline liigestus?"

"Järgmine osa vaatlus seda. Olen jaganud Rootsi geograafiliselt nelja rajooni: lõuna, lääne, kesk, ida. Need rajoonid keskenduvad suuremate keskuste ümber. Lõuna-Lõuna-Rootsis astub esile Göteborgi-Boråsi-Alingsås'i grupp koos väiksemate keskuste-

ga, Keskrootsi grupi tähtsamad keskused on Jönköping, Västerås, Örebro, Eskilstuna. Ida-Rootsi hõlmaks maa idaosas suurtes joontes Kalmarist Umeåni. Peale Stockholmist on siin tähtsamad keskused Norrköping ja Uppsala."

"Sellega on ju ainetik niivõrd kolmekordselt läbi sõelutud ja esitatud - ajaliselt, ainealiselt ja geograafiliselt. Ja teose vajalikkud lisad?"

"Raamat sisaldab isikunimed registri ette tellijanimestiku. Esimene sisaldab loomulikult kõik teoses esinevad nimed. Tähne näitaks praegu aktiivseid eestlasi hulk - neli, kes omaaegsest aktiivsest eestlastest alles on - või ka nende järglasi. See nimeistik näitaks ka ühtlasi, et aktiivne eestlus Rootsis pole häbinud."

Vestles: ARVO MAGI

Saratoga Springsis USA-s suri 25. juulil Fernando Fulkani, sünd. 2. oktoobril 1900 Tallinnas. Oskos, Norras, suri 15. augustil Irene Raag.

Ernst Jaakson RA aupatrooniks

Raamatuasasta aupatrooniks kutsus RA peakomitee EV esinaja, peakonsuli Ernst Jaaksoni, kes patronaazhi ka lahkelt enda peale võttis.

Auilmikellisteks erinõunikeks kutsuti dr. phil. Hellmuth Welss ja kirjanik Bernard Kangro, juba varem ol valmuliku kirjanduse alal kutsutud nõunikuks assessor Aleksander Hinnu.

Seega on peakomitee koosseisus kokku 50 isikut kogu maailmast.

RA peakomitee koosseisul selgus, et käimas on kõikjal hooe ettevalmistus RA hooajaks mittesuguste ürituste näol. RA märkide müük on olnud elav ja on tulnud tellida teine trükk.

Peakomitee paneb eestlastele eriti südamele, et nad ei unustaks eesti raamatut. Et nad seda ostaksid, kingiks, levitaksid. Igasse kingitusse eesti raamat, igal üritusel loosida raamatuid jne.

Noorte huvi töötamiseks eesti raamatut vastu otsustati alustada hoogtööd, andes noorte üritustel aukoha raamatule, täiendades noorte raamatute nimeistiku, algatades noorte kirjanditevõistlusi ja korraldada nende üritustel noorte raamatunäitusi.

Noorte kirjandite võistlusel on lubatud ka vaba teema. Vajalikud kavandid koostatakse hiljemalt septembri lõpuks, kusjuures see jäi peakomitee liikmete Lillian Esopi ja Erni Kilmi ülesandeks.

RA talvise tegevuse süvendamiseks väljastatakse veel globaalseid lühijuhendeid. Võõrkeelse eestlasele raamatute tutvustamiseks ja levitamiseks on koostatud prof. Innoli teoste nimistu.

Kirjanik rahva hulka on järgmine küsimus, mille lahendamiseks peeti vajalikuks kirjandusõhute korraldamist, kus kirjanikud isiklikult kannaksid ette oot oma loomingust.

RA peakomitee töökoosolekul. Estreass vasakult Eda Treumuth, Jaan Siim, Herbert Michelson ja Aleksander Hinnu. Teises reas Jutta Vaska Zacharsky, Leida Koel-Lepik, Albert Möller, Viili Kangro ja Aleksander Prima. Kolmandas reas Heino Tareme, Lillian Esopi, Juhan Simonson ja Jaan Reio. (Foto Tareme).

Kohalik elu

STOCKHOLM

Osakonna tutvumistöö
Stockholmi Eesti Osakonna esimene üritus sügissemestril on "hernesupi õhtu" neljapäeval, 9. oktoobril kell 19.30 Kropi Estica ruumides, Lurimärgatani 61. Aigus täpselt kell 19.30, kuid neile, kes soovivad varem tulla, avatakse üksid juba kell 18.00.

Nii uued kui ka vanad liikmed on kõik väga tere tulnud!

STOCKHOLM

Erakorraline peakoosolek
Stockholmi Eesti Meeskori juhatus teatab, et SEM-i erakorraline peakoosolek peetakse teisipäe-

val, 14. oktoobril Eesti Majas kell 19.45, pärast harjutuse esimest poolt. Arutusalusteks erakorralisel peakoosolekul mitmed tähtsad ja olulised küsimused, mispärast vajalik kõigi koostööpartnerite üngimusteta kohaleilmumine. Vajalik on osavõtt ka nendel lauljatel, kes lähemat või pikemat aega koori tööst eemal seisanud.

STOCKHOLM

Fotoklubi
Stockholmi Eesti Fotoklubi järgkordne kokkutulek toimub keskendalal, 8. okt. Eesti Majas algusega kell 19. Kavas on filmiõhtu. Kõik foto ja filmi huvilised on tervetulnud.

Enneaegsed uudised

Eesti Päevalehes kolmes viimases numbris (24/9, 27/9 ja 1/10) on esinenud teade nagu olevat loodud mingi noortetöö koostöökommisjon Rootsi Eestlaste Esinduse, Eesti Komitee ja Eesti Skautlike Noorte Maleva osavõtul. On tõsi, et selline mõte algatati ühel Esinduse Kultuuri-, kooli ja noorsootöö komisjoni koosolekul käesoleval aastal. Põhjuseks oli vajadus ajaliselt koordineerida noorsootöö tegevust ja vältida üksteist segavaid samaaegseid üritusi. Üalmainitud küsimust pole veel Esinduse juhatusel esitatud. Seega pole ka veel vastavat otsust tehtud ega pole ka toimunud isiklikul määramisel.

OLAF MURUK
Rootsi Eestlaste Esinduse esimees

Toimetusele: Eesti Päevalehes sõnum ja kommentaar tugines Eesti Komitee juhatusel informatsioonile koosoleku kohta, kus komitee vastava ametliku seisukoha võttis. Nähtavasti ühepooliselt, nagu ülalolevast selgub.

Liiklussurm Austraalias

SYDNEY (MK) - 18. septembril sai liiklusõnnetuses surma 62-aastane Evald Jänes.

Jänes oli teel autoga koju automaatistrali Tareest, kui talle piduriribale tõttu ette paiskus vastuhüvel furgoon. Evald Jänesse auto purunes ja surm oli silmapilgkne. Tema kättesaamiseks väikist tuli politsei ja tuleõrjelt töötada paar tundi.

Kadunu omas varem Thirlmeres kanafarmi, kuid elas viimasel ajal Forsteris. Teda jäid letnema abikaasa ja õde Koidula Rampe Thirlmeres.

